Formy inojazyčnosti v jazykovej krajine. Analýza vybraných aspektov na príklade ‚*Krčmy na Zelenej*' v Bratislave[1]

Zuzana Gašová

Abstract

Forms of Non-Local Languages in a Linguistic Landscape. Analysis of Selected Aspects Using the Example of ‚*Krčma Na Zelenej*' Pub in Bratislava. *The aim of the article is to present selected forms of foreign languages in a linguistic landscape, considering the language policy aspect. In the introductory parts of the text attention is paid to the clarification of terms ‚linguistic landscape' and ‚language policy', with the subsequent emphasis on their possible interconnection. Theoretical background is demonstrated through a case study focusing on ‚Krčma na Zelenej' pub on Zelená Street 3 in Bratislava. The analysis of foreign languages expressions in comparison with Slovak expressions intends to provide an insight into some forms of foreign languages terms usage in the linguistic landscape.*

Keywords: linguistic landscape, sign, language policy, language law, foreign languages, multilingualism.
Kľúčové slová: jazyková krajina, nosič s nápisom alebo textom, jazyková politika, jazykový zákon, inojazyčnosť, viacjazyčnosť.

Úvod

Cieľom článku je predstaviť vybrané formy inojazyčnosti jazykovej krajiny s prihliadnutím na aspekt jazykovej politiky. V úvodných častiach textu je preto pozornosť venovaná ozrejmeniu pojmov *jazyková krajina* a *jazyková politika* s následnou akcentáciou ich možného vzájomného prepojenia. Teoretické východiská sú demonštrované prostredníctvom prípadovej štúdie z jazykovej krajiny v Bratislave, pričom v centre pozornosti stojí jazyková krajina viažuca sa na konkrétny objekt *Krčma na Zelenej*, nachádzajúci sa na Zelenej ulici 3 v Bratislave. Analýza cudzojazyčných výrazov v kompa-

[1] Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-18-0115.

rácii so slovenskými má čitateľovi poskytnúť pohľad na niektoré formy inojazyčnosti v jazykovej krajine v závislosti od rozličných faktorov.

Jazyková krajina

Pojem *jazyková krajina* (angl. *linguistic landscape*) sa v súčasnej lingvistike etabloval v deväťdesiatych rokoch minulého storočia, kedy autori Landry a Bourhis (1997: 25) sformulovali definíciu, ktorá upriamila pozornosť na vedecké skúmanie *jazykovej krajiny* (porov. aj Schulze 2019: 19). Landry a Bourhis (1997, 25) charakterizujú tento pojem nasledovne:

> *„Jazyk verejných označení opatrených nápismi, resp. jazykovými prostriedkami, akými sú napr. dopravné značenie, reklamné bilbordy, názvy ulíc, názvy miest, komerčné označenia názvov obchodov a štátnych budov vytvára jazykovú krajinu danej oblasti, regiónu alebo mestskej aglomerácie“* [vlastný preklad].

Zjednodušene možno tvrdiť, že ide o verejne dostupné nápisy a texty najrôznejšieho typu[2], teda o písomne zaznamenanú formu jazyka prezentovanú vo verejnom priestore.[3] Predstava možností uplatnenia takejto prezentácie v praxi napovedá, že v prípade pojmu *jazyková krajina* ide o veľmi diferencovanú a obsiahlu kategóriu. Ako každá veľká, či rôznorodá skupina, nesie v sebe aj kategória jazykovej krajiny (resp. jej konkrétne prejavy (angl. *signs*)) vysoký potenciál ďalšej subkategorizácie.

Hoci v závislosti od konkrétnej (výskumnej) perspektívy možno v zdrojoch odbornej literatúry nájsť viacero typológií jazykovej krajiny (porov. napr. Reh (2004: 8ff), Ziegler (2013), in: Stoltmann (2017)), patrí k jednému z najznámejších delení dichotómia tzv. ***public signs*** vs. ***private signs***, ktorú používa už Rosenbaum a kol. (1977), ešte predtým, ako sa etaboloval pojem jazykovej krajiny v odborných kruhoch. Zatiaľ čo do prvej skupiny *public signs* patria označenia štátneho, resp. nekomerčného sektora, spája sa druhá skupina *private signs* s označeniami súkromného, resp. ko-

[2] V anglicky publikovanej odbornej literatúre (porov. napr. Backhaus (2006, 55)) sa ako zastrešujúci pojem pre pomenovanie konkrétnych javov, resp. jednotiek vytvárajúcich jazykovú krajinu v jej hmatateľnej podobe etabloval pojem *sign*. V predkladanom článku bude ako slovenský ekvivalent pojmu *sign* používaný výraz *nosič*, či spojenie *nosič s nápisom alebo textom (vo verejnom priestore)*, resp. tento pojem bude priamo dávaný do súvisu so spojením *nápis alebo text (vo verejnom priestore)*.

[3] Pri takomto simplifikovanom prístupe je však potrebné spomenúť postupné expandovanie konceptu jazykovej krajiny v priebehu času, ktoré so sebou nesie integráciu ďalších semiotických systémov.

merčného sektora. Rovnaká typológia býva prezentovaná aj prostredníctvom pomenovania skupín ako tzv. *top-down signs* a *bottom-up signs*. Zatiaľ čo štátne, resp. nekomerčné označenia sú do verejného priestoru umiestňované takpovediac z úradnej moci štátu (*top-down*), nachádzajú neúradné, spravidla komerčné označenia svoje miesto vo verejnom priestore v dôsledku zámernej činnosti konkrétnych fyzických osôb alebo (reprezentantov) právnických osôb (*bottom-up*).

Jedným z ďalších členení, ktoré sú sa týka práve aspektu viacjazyčnosti jazykovej krajiny, je delenie viazjazyčných nosičov v závislosti od obsahu informácií sprostredkovaných pomocou rozličných jazykov vyskytujúcich sa na jednom nosiči. Stoltmann (2017) – opierajúc sa o Rehovú (2004: 8-15) – rozlišuje štyri kategórie[4]:

(1) nosiče s duplicitnými viacjazyčnými informáciami: v dvoch alebo viacerých jazykoch sú sprostredkované rovnaké informácie;
(2) nosiče s fragmentárnymi viacjazyčnými informáciami: informácia vo východiskovom jazyku je komplexnejšia, do cieľového jazyka resp. cieľových jazykov je preložená len časť informácií;
(3) nosiče s prelínajúcimi sa viacjazyčnoými informáciami: v každom z jazykov je sprostredkovaná iná informácia, časť informácií je podaná rovnako v oboch jazykoch;
(4) nosiče s komplementárnymi viacjazyčnými informáciami: informácie v rozličných jazykoch sa navzájom dopĺňajú, napr. slovenský text s anglickými výrazmi.

Jazyková politika

Sféru politiky a jazyka možno len ťažko od seba oddeliť.[5] Predstava "robenia politiky" bez jazyka asi nie je možná. Jazyk je nástrojom, ktorý politik používa (resp. využíva), ale zároveň aj nástrojom, ktorý si politik formuje, prispôsobuje ho svojim zámerom. Pojem *jazyková politika* sa spája s cielenými, politicky motivovanými zásahmi do jazyka, ktoré majú ovplyvňovať jazykové povedomie jeho používateľov a spravidla sleduje záujmy konkrétnej sociálnej skupiny, resp. konkrétneho spoločenstva ľudí (porov. aj Štefaňáková (2011: 53) s odvolaním sa na ďalšie zdroje: Janich (2005: 13), Bochmann (1993: 7)). Jazyková politika pokrýva viacero par-

[4] Hoci ide nesporne o zaujímavú kategorizáciu, jej aplikácia na materiál získaný prostredníctvom vlastného terénneho výskumu sa ukázala ako problematická (porov. kap. 4 článku).
[5] K vzťahu jazyka a politiky porov. aj Štefančík – Dulebová (2017: 13 ff.); alebo Lauková – Molnárová (2018) k problematike jazyka a ideológie.

ciálnych oblastí (porov. Encyklopedia Beliana), z ktorých je pre skúmanú problematiku nosná oblasť *„úprav vzťahu medzi jednotlivými jazykmi koexistujúcimi v rámci istej spoločnosti, teritória, regiónu ap.“*.

Na Slovensku je status slovenského jazyka a jeho vzťah k iným jazykom určený legislatívne, prostredníctvom tzv. jazykového zákona (porov. *270/1995 Z .z. Zákon Národnej rady Slovenskej Republiky z 15. novembra 1995 o štátnom jazyku Slovenskej republiky*), ktorý prešiel viacerými novelizáciami. Vyššie uvedený zákon deklaruje slovenský jazyk ako *najdôležitejší znak osobitosti slovenského národa, najvzácnejšiu hodnotu jeho kultúrneho dedičstva a výraz suverenity Slovenskej republiky ako aj všeobecný dorozumievací prostriedok jej občanov*. V § 1 zákon upresňuje, že *„(1) Štátnym jazykom na území Slovenskej republiky je slovenský jazyk. (2) Štátny jazyk má prednosť pred ostatnými jazykmi používanými na území Slovenskej republiky“*.

S ohľadom na skúmanú problematiku je v prípade verejne dostupných viacjazyčných nápisov a textov dôležité spomenúť záväznosť používania štátneho jazyka vyplývajúcu zo zákona. § 5, ods. 8 vyššie spomenutého zákona sa vzťahuje na historické objekty, nariaďujúc, že: *„nápisy na pamätníkoch, pomníkoch a pamätných tabuliach sa uvádzajú v štátnom jazyku. Ak obsahujú text v iných jazykoch, inojazyčné texty nasledujú až po texte v štátnom jazyku a musia byť obsahovo totožné s textom v štátnom jazyku. Inojazyčný text sa uvádza rovnakým alebo menším písmom ako text v štátnom jazyku“*[6]. Uvádzanie ostatných nápisov komerčnej aj nekomerčnej sféry na verejných priestranstvách je upravené prostredníctvom § 8, ods. 6 nasledovne: *„Všetky nápisy, reklamy a oznamy určené na informovanie verejnosti, najmä v predajniach, na športoviskách, v reštauračných zariadeniach, na uliciach, pri cestách a nad nimi, na letiskách, autobusových staniciach a železničných staniciach, vo vozidlách verejnej dopravy sa uvádzajú v štátnom jazyku. Ak obsahujú text v iných jazykoch, inojazyčné texty nasledujú až po texte v štátnom jazyku a musia byť obsahovo totožné s textom v štátnom jazyku. Inojazyčný text sa uvádza rovnakým alebo menším písmom ako text v štátnom jazyku“*[7]. Zo zákona sú vyňaté obchodné mená, ochranné známky, názvy inštitúcií či mená a priezviská používané v reklame (porov. § 8, ods. 6 vyššie uvedeného zákona). Vykonávaním dohľadu nad dodržiavaním ustanovení tohto zákona je podľa § 9 poverené Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky.

[6] Zo zákona sú vyňaté historické nápisy na objektoch podliehajúce ochrane pamiatkového fondu. Zákon zároveň upravuje možnosti poradia jazykov v obciach, ktoré používajú jazyky národnostných menšín v úradnom styku.

[7] Poradie jazykov (a) v obciach s jazykmi národnostných menšín v úradnom styku a (b) v reklame zákon neurčuje.

Dopad jazykovej politiky na jazykovú krajinu

Charakter jazykovej krajiny je – prinajmenšom s ohľadom na empirické údaje získané prostredníctvom terénneho výskumu – poznačený príslušnou jazykovou politikou konkrétneho štátu. Z tohto dôvodu je aj pri interpretácii týchto údajov potrebné dbať na daný legislatívny rámec. Percentuálne zastúpenie domácich a inojazyčných komponentov v nápisoch a textoch vo verejnom priestore sa odvíja aj od legislatívnej záväznosti (alebo naopak, absencie takejto záväznosti) v otázke uvádzania štátneho jazyka v inojazyčných nápisoch a textoch verejného priestoru.

Kým na Slovensku je opodstatnený predpoklad, že zákonom ukotvená nutnosť používania slovenských ekvivalentov v inojazyčných nápisoch a textoch verejného priestoru sa odrazí vo výraznom kvantitatívnom zastúpení slovenského jazyka vo verejnom priestore, môže byť podiel "domácich" elementov štátneho jazyka zreteľne nižší v krajinách (ako napr. Nemecko), ktorých legislatíva takúto "povinnosť dvojjazyčnosti" neukladá. Závery vyplývajúce z kvantitatívnej analýzy údajov získaných prostredníctvom terénneho výskumu v konkrétnej jazykovej krajine musia byť preto vyvodené aj v kontexte jazykovej politiky daného územia a nemožno ich automaticky prenášať na jazykovú krajinu s odlišnou jazykovou politikou.

Prípadová štúdia: Jazyková krajina ‚Krčmy na Zelenej' v Bratislave

Cieľom predkladanej kapitoly je demonštrovať vyššie načrtnuté teoretické východiská na konkrétnom príklade jazykovej krajiny viažucej sa na ‚Krčmu na Zelenej' v Bratislave. Predmet výskumného záujmu tvorí jazyková krajina vyššie uvedeného objektu. Skúmaný materiál bol zdokumentovaný prostredníctvom terénneho výskumu, počas ktorého bol vykonaný zber materiálu, t. j. zabezpečená fotodokumentácia všetkých súčastí jazykovej krajiny objektu ‚Krčmy na Zelenej'. Zozbieraný materiál bol následne podrobený kategorizácii a analýze.

S ohľadom na východiskovú tému foriem inojazyčnosti v jazykovej krajine je v rámci skúmania zvolenej jazykovej krajiny bližšia pozornosť venovaná otázkam

(a) kvantitatívneho zastúpenia cudzích jazykov (t. j. koľko rôznych cudzích jazykov je v skúmanom teréne prítomných),

(b) vyhodnotenia percentuálneho podielu elementov štátneho jazyka a ostatných jazykov (t. j. koľko percent nápisov a textov (angl. *signs*)

bolo identifikovaných v skúmanej oblasti a aké je percentuálne zastúpenie prítomných jazykov s ohľadom na počet výrazov[8]).

Pri interpretácii získaných údajov sú zohľadnené faktory cieľovej skupiny a funkcie nosičov s nápisom alebo textom.

V jazykovej krajine viažucej sa na objekt *Krčma na Zelenej* na Zelenej ulici 3 v Bratislave bolo zistených celkovo 21 nosičov s nápisom alebo textom, všetky z kategórie tzv. *private signs* (porov. kap. 1), so zastúpením troch jazykov (slovenský, anglický a nemecký). Z dôvodu čo najpresnejšieho kvantitatívneho vyhodnotenia zastúpenia jednotlivých jazykov sa z metodického hľadiska ukázalo byť vhodné aj zavedenie kategórie medzinárodne zrozumiteľných výrazov (tzv. *intenational*), pod ktorú spadajú medzinárodne zrozumiteľné výrazy, ktoré nie sú súčasťou súvislého, jazykovo jednoznačne profilovaného textu[9] a nedajú sa preto jednoznačne priradiť ku konkrétnemu jazyku[10]. Patria sem predovšetkým skratkové výrazy o váhach alebo mierach, informujúce napr. o gramáži porcie uvádzanej na jedálnom lístku, informácie o mene (€) alebo číselné údaje (napr. o cene alebo množstve) a pod. Z celkového počtu nosičov (21) bolo 7 nosičov v slovenskom jazyku, 5 dvojjazyčných s jazykovou kombináciou slovenský a anglický jazyk, 4 v anglickom jazyku, 3 nosiče s výlučne medzinárodne zrozumiteľnými výrazmi a 2 trojjazyčné nosiče obsahujúce slovenský, anglický a nemecký jazyk ako aj medzinárodne zrozumiteľné výrazy. Údaje sú zosumarizované v tabuľke č. 1, ktorá nasleduje:

[8] Za výraz je pre výskumné potreby prezentovanej štúdie považovaný numerický alebo alfabetický znak oddelený od ostatného kotextu medzerami.

[9] Východiskom takejto podmienky je predpoklad, že pokiaľ je napr. skratkový údaj *g* (ako označenie pre *gram*) zaintegrovaný v slovenskom texte, čitateľ ho kognitívne spracuje ako slovenský výraz, ak však bude súčasťou nemeckého textu, recipient bude rovnaký skratkový údaj vnímať ako nemecký výraz. Preto spadajú do kategórie *international* len tie medzinárodne zrozumiteľné vzýrazy, ktorých recepcia nie je poznačená jazykovou profiláciou ich kotextu.

[10] Takéto výrazy boli, ako doplňujúca informácia, ktorá sa neviaže na konkrétny jazyk, v rozličnej miere zaintegrované jednak do textu v ostatných jazykoch, jednak boli v troch prípadoch zistené nosiče s výhradným zastúpením takýchto medzinárodne zrozumiteľných výrazov.

Tabuľka č. 1

Jazyková charakteristika nosiča	**Počet**
nosiče v slovenskom jazyku	7 (33,33%)[11]
nosiče v slovenskom a anglickom jazyku	5 (23,80 %)
nosiče v anglickom jazyku	4 (19,04 %)
nosiče výlučne s medzinárodne zrozumiteľnými výrazmi (*international*)	3 (14,28 %)
nosiče v slovenskom, anglickom a nemeckom jazyku	2 (9,52 %)
SPOLU	**21**

Z pohľadu kvantifikácie celkového počtu výrazov prezentovaných na nosičoch boli prostredníctvom terénneho výskumu zistené hodnoty, ktoré sú predstavené v tabuľke č. 2:

Tabuľka č. 2

Jazykové zastúpenie výrazov	**Počet (%)**
výrazy v anglickom jazyku	186 (34,96 %)
výrazy v slovenskom jazyku	147 (27,63 %)
medzinárodne zrozumiteľné výrazy (*international*)	111 (20,86 %)
výrazy v nemeckom jazyku	88 (16,54 %)
SPOLU	**532**

Zo zistených hodnôt možno vyčítať, že na jeden nosič pripadá v priemere 25,33 výrazov. Tento pomerne vysoký priemerný údaj odráža prítomnosť dvoch jedálnych lístkov vystavených v skúmanej jazykovej krajine s vysokými počtami výrazov (v prípade prvého jedálneho lístka 148 a v prípade druhého jedálneho lístka 222 výrazov). Z tohto dôvodu sprostredkuje realistickejší obraz medián s výškou 7 výrazov na nosič.

Z vyhodnotenia počtu nosičov a jazykovej prezentácie (t. j. *v slovenskom jazyku vs. inojazyčne*) síce vyplýva jednoznačná prevaha nosičov zrozumiteľných domácej populácii. Avšak z perspektívy vyváženosti v kvantitatívnom zastúpení slovenských a inojazyčných výrazov v skúmanej lokalite, ktoré môže do istej miery napovedať o realizácii jazykového zákona (porov. kap. *2 Jazyková politika*), možno konštatovať prevahu inojazyčných

[11] Percentuálne údaje sú uvádzané s presnosťou na stotiny percenta bez zaokrúhlenia.

výrazov. Ak medzinárodne zrozumiteľné výrazy nie sú zahrnuté do takéhoto porovnania (porovnanie *kvantitatívneho zastúpenia slovenských vs. inojazyčných výrazov*), pretože ich z pohľadu porovnávaného kritéria zrozumiteľnosti pre recipienta možno považovať za neutrálne, sú inojazyčné výrazy (s celkovou výškou 274) v skúmanej lokalite zastúpené 65,08 percenta a slovenské výrazy (v počte 147) hodnotou 34,92 percenta. Pomôcť zodpovedať otázku, prečo tomu tak je, resp. ako je motivovaná takáto prevaha inojazyčných výrazov, môže bližšia analýza (a) viacjazyčných nosičov a (b) nosičov vo výhradne anglickom jazyku.

Pri nahliadnutí do obsahovej stránky možno konštatovať, že informácie na jednotlivých viacjazyčných nosičoch podávané v slovenskom a v cudzom jazyku nevykazujú úplne identický obsah. V prípade šiestich (z celkového počtu sedem) viacjazyčných nosičov ide o podanie ekvivalentnej (ale nie úplne rovnakej) informácie. Zvyčajne je v cudzom jazyku – v závislosti od funkcie konkrétneho nosiča – sprostredkovaná buď zredukovaná (príp. zovšeobecnená) alebo rozšírená (explifikujúca) informácia. V jednom prípade bol identifikovaný dvojjazyčný nosič, na ktorom je v každom zo zastúpených jazykov prezentovaná úplne odlišná informácia, čo zodpovedá kategórii *nosiče s prelínajúcimi sa viacjazyčnými informáciami* podľa Rehovej (2004)[12]. Príkladom zovšeobecnenia je dvojjazyčný nosič s názvom objektu *Krčma na Zelenej* v slovenskom jazyku a označením *Pub & Restaurant* v anglickom jazyku. Ako motív zvolenej jazykovej prezentácie možno vidieť spätosť s tradíciou a apelom na tradične známu lokalitu v slovenskom jazyku, pretože v názve *Krčma na Zelenej* sa premieta "adresa", známa lokalita v centre Bratislavy. Anglicky hovoriacemu (resp. "rozumejúcemu") recipientovi má všeobecné označenie *Pub & Restaurant* primárne sprostredkovať gastronomický charakter ponúkaných služieb. Pridaná hodnota, ktorá je v slovenskej verzii obsiahnutá v názve, ale v anglickej verzii sa zovšeobecnením stráca, je sekundárne podporená ďalšími samostatnými nosičmi v čisto anglickom jazyku. Ako príklad explifikujúcej informácie v inojazyčnej podobe môžu slúžiť sekvencie z jedálneho lístka, ktoré sú v cudzom jazyku vyjadrené v detailnejšej podobe, a to z dôvodu predpokladanej nemožnosti nadviazať na poznanie o tradičných lokálnych jedlách, ktoré je domácemu recipientovi známe, ale pre inojazyčného (turistu) predstavuje neznámu oblasť. Tradičné slovenské jedlo *bryndzové halušky* je preto v jedálnom lístku prezentované ako *Potato gnocchi with sheep cheese and crispy bacon* (angl.), resp. ako *Kartoffelnocken mit Schafkäse und knusprigen Grammelspeck* (nem.) s cieľom priblížiť predstavu príjemného gastronomického zážitku zo (zatiaľ) neznámeho jedla. Rovnaký princíp ex-

[12] Porov. kategorizácia prezentovaná vyššie.

plifikácie demonštrujú dvojjazyčné páry *pivo vs. local beer* alebo *kofola vs. slovak kofola.* Explifikujúca podoba anglických ekvivalentov má vyzdvihnúť osobitý domáci charakter produktov. Prípad, kedy sú v každom jazyku vyjadrené rozličné informácie, sa môže spájať s kombináciou všeobecne medzinárodne zrozumiteľných výrazov (alebo takých (domácich) výrazov, pri ktorých možno – často za pomoci kontextu alebo kotextu – vo vysokej miere uplatniť inferenciu) s inojazyčnými výrazmi. Úlohou inojazyčných výrazov je v takomto prípade spravidla doplniť dôležitú informáciu, ktorú nie je možné doplniť inferenčne. Príkladom takejto situácie v skúmanej jazykovej krajine je jeden nosič s ponukou pív. V domácom jazyku sú sprostredkované informácie ako názov značky a cena za dané množstvo. V anglickom jazyku sú doplnené ďalšie špecifiká (napr. keď ide o ležiak a tmavé pivo) a informácia o nutnosti platiť len hotovostne.

Jednojazyčné nosiče vo výlučne cudzom jazyku sa v skúmanej lokalite vyskytujú len v podobe štyroch nosičov v anglickom jazyku. Ich možná funkcia je – ako už bolo naznačené vyššie – upútať pozornosť inojazyčného recipienta (turistu), ktorý nerozumie jazyku domácej krajiny a oboznámiť ho so špecifikami a/alebo výhodnými možnosťami ponúkanej služby (napr. nosič s nápisom *Mega BBQ Ribs & Beef & Best Slovak [obrázok znázorňujúci pivo]*). Zároveň signalizujú možnosť dorozumenia sa v cudzom jazyku. Pridanou hodnotou niektorých jednojazyčných nosičov v anglickom jazyku v skúmanej jazykovej krajine je ich sémantické špecifikum vyjadrujúce humornú zložku, a teda sekundárne uvoľnenú a bezproblémovú atmosféru. Ide o tri nosiče (porov. obr. 1-3), z toho vo dvoch prípadoch o komplexnejšie formulácie s relatívne vysokým rozsahom (16 a 19 výrazov), ktoré majú upútať prostredníctvom vtipných formulácií a motivovať k využitiu ponúkaných služieb. Keďže v prípade rozsiahlejších textov ide o pomerne známe sekvencie prevzaté z rôznych internetových platforiem (porov. napr. https://boldomatic.com/p/oFoIeg/should-we-drink-wine-tonight-a-yes-b-a-c-b, či https://www.redbubble.com/i/poster/Should-we-drink-wine-tonight-by-gabrielclaudino/43683162.LVTDI a mnohé iné) možno zároveň predpokladať aj spojitosť s cieľovou skupinou mladých ľudí.[13]

[13] Na tento fakt upozornila Priv.-Doz. Dr. Ilona Schulze (LMU München).

Obrázok č. 1

Obrázok č. 2

Obrázok č. 3

Na základe vyššie ozrejmenej analýzy je možné odôvodniť kvantitatívnu prevahu inojazyčných výrazov v skúmanej jazykovej krajine. Keďže ide o súkromnú sféru (teda tzv. *private signs*) – konkrétne o ponúkanie služieb v oblasti gastronómie, stojí v popredí intencia osloviť čo najviac potenciálnych zákazníkov. Vzhľadom na lokalizáciu objektu v centre mesta tvoria dôležitú cieľovú skupinu turisti z inojazyčného prostredia, čomu je prispôsobená aj prezentácia informácií v anglickom a v menšej miere aj v nemeckom jazyku. S ohľadom na naplnenie "povinnej dvojjazyčnosti" vyplývajúcej z aktuálnej legislatívy síce nemožno konštatovať úplné zachovanie tzv. jazykového zákona v zmysle § 8 ods. 6, avšak je potrebné podotknúť, že v súvislosti s kritériami *rozsahu* a *následkov*, na ktoré sa má podľa zákona pri sankcionovaní porušenia zákona prihliadať (§ 9, ods. 3 príslušného zákona), nejde o znepokojivý stav, ale skôr o prirodzený zámer upútať pozornosť turistu s inojazyčným pozadím.

Záver

Cieľom predkladaného článku je demonštrovať formy inojazyčnosti vo vybranej jazykovej krajine s poukázaním na aspekt jazykovej politiky na základe údajov zistených prostredníctvom terénneho výskumu vo vybranej lokalite *Krčma na Zelenej* v Bratislave. Pre zachytenie konkrétnych podôb jazykovej krajiny prostredníctvom výskumnej činnosti sa v (predovšetkým v anglosaských odborných zdrojoch) ako jednotka skúmania etabloval pojem *sign*, ktorému je v predkladanom článku priradený slovenský ekvivalent *nosič s nápisom alebo textom vo verejnom priestore*. Vzhľadom na aspekt foriem inojazyčnosti stojí v popredí zistenie jazykovej diverzity jazykovej krajiny. Okrem slovenského jazyka bola v skúmanej lokalite doložená prítomnosť anglického a nemeckého jazyka. S ohľadom na čo najpresnejšiu kategorizáciu a kvantifikáciu zistených údajov sa ako žiaduce ukázalo zavedenie kategórie *medzinárodne zrozumiteľné výrazy*, pri ktorých možno predpokladať, že nepredstavujú komunikačnú bariéru ani pre domácich ani pre zahraničných recipientov.

Hoci tzv. slovenský jazykový zákon ukladá povinnosť prezentácie verejne dostupných jazykových informácií v nekomerčnej aj komerčnej sfére vždy aj v slovenskom jazyku, možno prostredníctvom zistených údajov doložiť prevahu inojazyčných elementov. S intenciou odôvodniť túto skutočnosť bola bližšia pozornosť zameraná na analýzu siedmich viacjazyčných nosičov (z toho päť v slovenskom a anglickom jazyku a dva v slovenskom, anglickom a nemeckom jazyku) a štyroch jednojazyčných nosičov v cudzom (anglickom) jazyku zistených v jazykovej krajine objektu *Krčma na*

Zelenej. V prípade šiestich viacjazyčných nosičov sa ukázalo, že nejde o sprostredkovanie identickej, ale ekvivalentnej – v závislosti od konkrétnej komunikačnej situácie – zredukovanej resp. zovšeobecnenej alebo rozšírenej (explifikujúcej) – informácie. V jednom prípade bol doložený nosič, na ktorom bola v každom jazyku sprostredkovaná iná informácia. Funkciu štyroch jednojazyčných nosičov vo výlučne cudzom (anglickom) jazyku možno interpretovať v súvislosti s upútaním pozornosti inojazyčného recipienta, ďalej s priblížením informácie o dostupnej službe, s indikáciou možnosti dorozumenia sa v cudzom jazyku a so sprostredkovaním sekundárnych informácií presviedčajúcich o atraktívnosti ponúkaných služieb. V prípade dvoch takýchto nosičov s komplexnejším anglickým textom možno uvažovať o previazanosti s cieľovou skupinou mladých ľudí. Vo všeobecnosti sa dá predpokladať, že jednojazyčné anglické nosiče majú svojím spôsobom vyvážiť redukciu miery informácie poskytovanej v cudzom jazyku, ku ktorej v niektorých prípadoch dochádza pri viacjazyčných nosičoch.

Zistená prevaha inojazyčných výrazov síce indikuje len nedôsledné napĺňanie jazykového zákona a stavia do popredia dôležitosť stratégií zacielených na upútanie pozornosti významnej cieľovej skupiny (turistov) v príslušnej komerčnej sfére, avšak zároveň preukazuje schopnosť kreatívneho narábania s jazykovými prostriedkami – najmä prostredníctvom dlhších humorne ladených sekvencií – a sympatický pokus priblížiť sa tak inojazyčnému recipientovi.

Literatúra

BACKHAUS, Peter. (2006): Multilingualism in Tokyo: A Look into the Linguistic Landscape. In: *International Journal of Multilingualism,* Vol. 3, No.1, s: 52-66.

BOCHMANN, K. et al. (1993): *Sprachpolitik in der Romania. Zur Geschichte sprachpolitischen Denkens und Handelns von der Französischen Revolution bis zur Gegenwart*. Berlin: Walter de Gruyter.

ENCYKLOPEDIA BELIANA. *Jazyková politika.* <https://beliana.sav.sk/heslo/jazykova-politika> [16.6.2020].

JANICH, N. (2005): Sprachpolitik – Sprachplanung – Sprachkultur. In: HASLINGER, P.; JANICH, N.: *Sprache der Politik – Politik der Sprache.* Forost Arbeitspapier Nr. 29, München, 2005.

LANDRY, R.; BOURHIS, R. (1997): Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: an empirical study. In*: Journal of Language and Social Psychology*, Vol. 16, No. 1, s. 23-49.

LAUKOVÁ, J.; MOLNÁROVÁ, E. (2018): *Jazykový obraz migrácie v nemeckom masmediálnom diskurze.* Banská Bystrica: Belianum.

REH, M. (2004): Mulitlingual writing: A reader-oriented typology with examples from Lira Municipality (Uganda). In: *International Journal of the Sociology of Language,* Vol. 170, s. 1-41.

ROSENBAUM, Y.; NADEL, E.; COOPER, R. L.; FISHMAN, J. A. (1977): English on Keren Kayement Street. In: FISHMAN, J. A.; COOPER, R. L.; CONRAD, A. W. (eds.): *The Spread of English. The sociology of English as an additional language.* Rowley: Newbury House, s. 179-196.

SCHULZE, I. (2019): *Bilder – Schilder – Sprache. Empirische Studien zur Text-Bild-Semiotik im öffentlichen Raum.* Tübingen: Narr, Francke, Attempto.

ŠTEFAŇÁKOVÁ, J. (2011): Entwicklung der sprachenpolitischen Aktivitäten und Maßnahmen in Österreich im europäischen Kontext und in Bezug auf das österreichische Deutsch. In: *Acta Facultatis Humanisticae Universitatis Matthiae Belii Neosoliensis: humanitné vedy - lingvistika: zborník vedeckých štúdií učiteľov a doktorandov Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.* Banská Bystrica: UMB FHV, s. 52-65.

ŠTEFANČÍK, R.; DULEBOVÁ, I. (2017): *Jazyk a politika. Jazyk politiky v konfliktnej štruktúre spoločnosti.* Bratislava: EKONÓM.

STOLTMANN, K. (2017): Die Linguistic Landscapes von Kiel und Rostock. Langfristige Auswirkungen in der Migrationspolitik im Vergleich. In: GLAWE, M.; HOHENSTEIN, L.-M. u.a. (Hrsg.). *Aktuelle Tendenzen in der Variationslinguistik.* Hildesheim, Zürich, New York: Georg Olms Verlag, s. 319-341.

ZÁKON č. 270/1995 Z. z. Zákon národnej rady Slovenskej republiky o štátnom jazyku Slovenskej republiky. <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1995-270> [16. 6. 2020].

ZIEGLER, E. (2013): Metropolenzeichen. Visuelle Mehrsprachigkeit. Metropole Ruhr. In: *Zeitschrift für germanistische Linguistik,* Vol. 41, No. 2, s. 299-301.

Kontakt:

doc. Mgr. Zuzana Gašová, PhD.

Katedra jazykovedy a translatológie — Department of Linguistics and Translation
Fakulta aplikovaných jazykov — Faculty of Applied Languages
Ekonomická univerzita v Bratislave — University of Economics Bratislava
Email Address: zuzana.gasova@euba.sk